

Kapitola 18

Energetika ve vnějších vztazích České republiky

Lukáš Tichý

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

V porovnání s předchozím rokem 2012, kdy se energetická politika EU soustředila např. na problematiku diverzifikace přepravních tras a zdrojů, vytvoření plně liberalizovaného trhu s elektřinou a plynem či jadernou bezpečnost,¹ řešila Evropská unie v roce 2013 vedle těchto témat otázku budoucího směřování v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030, která by měla přinést zásadní změnu energetického sektoru členských států.² Na pozadí tohoto procesu se v roce 2013 pro EU stalo naléhavou prioritou jednak další zvyšování energetických úspor, využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE), snižování energetické náročnosti a emisí CO₂, ale především vytvoření liberalizovaného, vzájemně propojeného, konkurenceschopného a žádnými dotacemi neregulovaného trhu s energiemi ve snaze snížit energetické náklady v Evropské unii.³

Přitom podle evropského komisaře pro průmysl a podnikání Antonia Tajani právě v důsledku vysokých nákladů na energie způsobených rostoucí podporou obnovitelných zdrojů ztrácejí firmy v EU na konkurenceschopnosti⁴ a kvůli velké míře regulací a dotací pak přestávají energetické trhy v EU fungovat.⁵ Tento negativní trend je nejvíce patrný na příkladu evropského trhu s elektřinou, který se v důsledku ekonomické recese, legislativní nejistoty ohledně obchodování s emisními povolenkami dlouhodobě propadá.⁶ Navíc slabá spotřeba elektrické energie a pokles velkoobchodních cen elektřiny, které tlačí dolů prudký nárůst OZE, způsobují v řadě evropských států, včetně ČR a dalších zemí střední Evropy⁷, nejistotu ohledně budoucích investic do výstavby nových elektráren s vyšším výkonem.⁸

Nestabilní a nedostatečně propojený evropský trh s energiemi a jejich ceny⁹ společně s dalším vývojem v oblasti unijní energetiky pak byly hlavními faktory, které v roce 2013, podobně jako o rok dříve, nejvýrazněji ovlivňovaly českou diskusi o dalším směřování energetické politiky ČR. Zároveň rok 2013 v tomto ohledu potvrdil

dlohodobý trend předchozích let v podobě částečné politizace a polarizace české debaty o vnitřní a vnější dimenzi energetické politiky a bezpečnosti, která se věnovala několika důležitým otázkám.

Na začátku roku 2013 musela nejprve ČR, resp. její státní energetická skupina ČEZ řešit nepříznivou situaci v Albánii¹⁰, kde se v lednu 2013¹¹ regulační úřad rozhodl odebrat společnosti CEZ Shpërndarje licenci na distribuci elektřiny s odůvodněním, že firma nezajistila dovoz elektřiny a neinvestovala do rozvodné sítě.¹² Podobná situace pak ČEZ hrozila také v Bulharsku,¹³ kde v únoru 2013 bulharský energetický regulátor zahájil řízení k možnému odebrání licence společnosti ČEZ Bulgaria kvůli údajnému systematickému porušování pravidel pro distribuci elektřiny v zemi.¹⁴

Vedle energetické společnosti ČEZ¹⁵ se během roku 2013 snažil nepříznivou situaci, jak na bilaterální úrovni, tak na multilaterální na půdě EU, řešit zejména premiér Petr Nečas a ministr průmyslu a obchodu Martina Kuba, kteří tažení proti ČEZ shodně označili za bezprecedentní a alarmující.¹⁶ Naopak ministr financí Miroslav Kalousek kritizoval M. Kubu, že nemá oprávnění vyjadřovat se za ČEZ, jehož většinovým akcionářem je ministerstvo financí.¹⁷ K větší podpoře a obhajobě zájmů státní společnosti ČEZ pak vládu ČR vyzvali jak nový prezident Miloš Zeman, tak odstupující Václav Klaus.¹⁸

Podobně jako v předcházejícím roce, také během roku 2013 se ČR v energetické politice intenzivně věnovala problematice nežádoucích přetoků německé elektřiny přes tuzemskou elektrickou soustavu. Závažnost situace pak byla patrná na zvýšené vnitropolitické diskusi při hledání optimálního řešení vzniklé situace. Zároveň potřebu konstruktivního řešení této otázky potvrdila v roce 2013 opakovaná přítomnost tématu při jednání českých politických představitelů s německými protějšky, ale také skutečnost, že se ČR rozhodla přesunout diskusi o této problematice na úroveň Evropské unie a V4.

Hlavním tématem politické diskuse v oblasti energetiky – na vnitrostátní i mezinárodní úrovni – byl pak v roce 2013, stejně jako v roce 2012, probíhající tendr na výstavbu dvou nových bloků JE Temelín, kterého se po vyřazení francouzské společnosti Areva dále účastnily již jen dva zahraniční uchazeči, a to rusko-české konsorcium MIR.1200, složené ze společností Atomstrojexport, Škoda JS a Gidropress, a americko-japonská společnost Westinghouse.¹⁹ Ve snaze posílit svoji pozici v tendru pokračovali během roku 2013 oba zahraniční uchazeči v procesu uzavírání dohod o spolupráci s českými podniky, stejně jako političtí představitelé Spojených států a Ruska v lobbování za své společnosti při setkání s českými protějšky. Ovšem oproti předchozím rokům zesílily během roku 2013 v české diskusi o dostavbě JE Temelín ještě více pochybnosti o finanční návratnosti vypsání tendru.

Na jedné straně dostavbu JE Temelín opakovaně podpořil např. český prezident M. Zeman, ministr průmyslu a obchodu M. Kuba a především premiér P. Nečas, který několikrát zdůraznil, že „*jaderné zdroje jsou naprosto zásadní pro energetické zásobování nejenom českých domácností, ale především českého průmyslu*“, proto je potřeba dostavět JE Temelín.²⁰ Na druhé straně kvůli údajně vysokým ekonomickým nákladům a nízkým velkoobchodním cenám elektřiny na burzách zesílily pochybnosti

o finanční návratnosti dokončené JETE. Tento postoj např. v květnu 2013 potvrdil ministr financí M. Kalousek, když uvedl: „*Nemám právo říct, že odložíme Temelín. Mám právo říct, že z hlediska efektivity investice si nyní nejsem jistý.*“²¹

Vedle toho se určité pochybnosti o dostavbě JE Temelín objevily nepřímou i ze strany společnosti ČEZ, která se po pádu Nečasovy vlády v květnu 2013 rozhodla v červenci 2013 posunout termín vyhlášení vítěze tendru až na podzim roku 2014 či dokonce na začátek roku 2015. Ředitel ČEZ Daniel Beneš tento krok zdůvodnil zaprvé požadavkem návratnosti investice v podobě garantované výkupní ceny silové elektřiny ve výši přibližně 100 EUR ze strany státu²² a zadruhé potřebou schválení státní energetické koncepce, na jejímž základě se bude moci firma rozhodnout o dalším postupu, protože „*ČEZ by měl být v souladu se státní energetickou koncepcí.*“²³

Nová vláda Jiřího Rusnoka ve svém *Programovém prohlášení vlády* ze srpna 2013 sice otázku tendru na výstavbu dvou nových bloků JE Temelín nezmínila²⁴, nicméně její jednotliví ministři, především životního prostředí Tomáš Jan Podivínský, průmyslu a obchodu Jiří Ciesciała, zahraničních věcí Jan Kohout, ale i sám premiér J. Rusnok, rozšíření JE Temelín opakovaně podpořili. Navíc MPO v prosinci 2013 připravilo novelu energetického zákona a v něm tzv. *contract for difference*, tedy mechanismus, kterým by stát dotoval elektřinu z dostavěných bloků Temelína.²⁵

Ještě předtím MPO v říjnu 2013 zveřejnilo novou *Aktualizaci Státní energetické koncepce České republiky* (ASEK), která do roku 2040 mj. počítá s útlumem výroby elektřiny z uhlí z 60 % na přibližně 16 %, posílením obnovitelných zdrojů energie²⁶ a růstem podílu jaderné energie v celkovém energetickém mixu na zhruba 52 %.²⁷ Za tímto účelem ASEK podporuje „*dostavbu jednoho nebo dvou dalších jaderných bloků (Temelín)...., prodloužení životnosti stávajících čtyř bloků v elektrárně Dukovany...*“²⁸ Vedle této vnitřní úrovně energetické politiky ČR zmiňuje ASEK také její vnější dimenzi. Nový ASEK, stejně jako SEK z roku 2012²⁹, v části věnované vnější energetické politice a mezinárodním vztahům doporučuje v souladu s cíli energetické politiky EU a za účelem zajištění energetické bezpečnosti, zaměřit pozornost ČR ve své vnější energetické politice především na prostor Evropské unie, Visegrádské čtyřky, ale také na spolupráci s regiony východní a jihovýchodní Evropy a zeměmi tzv. Jižního koridoru.³⁰

Právě otázka postavení a zapojení energetické politiky ČR v rámci Evropské unie bylo jedním z hlavních témat vládního dokumentu s názvem *Strategie působení ČR v EU. Aktivní politika pro růst a konkurenceschopnou Evropu* (dále jen Strategie), který Nečasův kabinet již dříve, 15. 5. 2013, schválil.³¹ V oblasti posilování energetické bezpečnosti zmiňuje Strategie požadavek na vytvoření plně funkčního a liberalizovaného vnitřního trhu s elektřinou a plynem, ale i potřebu energetické účinnosti, posílení vedoucího postavení Evropy v oblasti energetických technologií, podporu regionálních iniciativ a diverzifikaci přepravních tras a dodavatelů.³² Naopak v části věnované naplňování cílů EU v oblasti OZE a jaderná energie považuje Strategie další podporu OZE v energetickém mixu členských států za problematickou a obhájuje význam a využití jaderné energie z jaderných elektráren.³³

V neposlední řadě otázka energetiky byla na podzim 2013 tématem jak předvolební diskuse jednotlivých politických stran³⁴, které usilovaly o vstup do Poslanecké sněmovny, tak v řadě případů i jejich volebních programů. Tyto volební programy jednotlivých politických stran či hnutí (ČSSD, ANO, KSČM, TOP 09, ODS, KDU-ČSL a Hnutí Úsvit), které se v říjnu dostaly do Poslanecké sněmovny ČR, se ve vztahu k energetice vyznačovaly několika charakteristickými rysy. Zaprvé, ve všech volebních programech je zmíněna oblast energetiky České republiky, především její vnitřní dimenze. Zadruhé, žádný z volebních programů nezmiňuje problematiku vnějších energetických vztahů, přestože některé tyto dokumenty (ODS, ČSSD, TOP 09) uvádějí jako opatření k zajištění energetické bezpečnosti diverzifikaci přepravních tras a dodavatelů. Zatřetí, až na volební program TOP 09, žádný z dokumentů nezmiňuje v kontextu energetické politiky a bezpečnosti ČR úlohu EU. A konečně začtvrté, s výjimkou volebních programů KSČM, Úsvit, TOP 09, všechny zbývající politické programy obhajují využívání jaderné energie a podporují dostavbu JE Temelín.

Výše zmíněná témata české politické diskuse společně s klíčovými událostmi v oblasti energetiky měly v roce 2013 zásadní vliv na směřování vnějších energetických vztahů ČR. Stejně jako rok předtím, také v roce 2013 byly aktivními aktéry vnějších energetických vztahů především předseda vlády ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, ale i prezident ČR. Zároveň z pohledu vnější dimenze energetické bezpečnosti byl na multilaterální úrovni pro ČR v roce 2013 klíčový zejména prostor EU. Pro multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů byla velmi důležitá také spolupráce s ostatními středoevropskými zeměmi v rámci V4. V bilaterálních energetických vztazích se Česká republika v roce 2013 nejvíce orientovala na SRN, Rakousko, Ruskou federaci a Spojené státy. Naopak po vyřazení společnosti Areva z tendru na dostavbu JE Temelín oslabily energetické vztahy s Francií.

V kontextu těchto skutečností je pak možné českou diskusi o vnější dimenzi energetické politiky a bezpečnosti během roku 2013 označit co do míry *politizace jako omezenou*. Na jedné straně téma vnější energetické politiky a s ní související otázky byly v roce 2013 přítomny v politické diskusi a rozhodování vrcholných institucionálních představitelů ČR, ale i ve strategických dokumentech, které byly v průběhu roku 2013 uveřejněny. Na druhé straně většina politických stran a hnutí, které se v říjnových volbách dostaly do Poslanecké sněmovny, se otázkou vnějších energetických vztahů ve svých programových prohlášeních nijak výrazně nevěnovaly. Podobně je možné v roce 2013 hovořit také o *omezené polarizaci* české diskuse o vnější dimenzi energetické politiky a bezpečnosti, protože mezi hlavními institucionálními, a v omezené míře i politickými aktéry panovala shoda o významu a důležitosti většiny energetických otázek spojených s problematikou vnějších vztahů. Rozdílnou, nikoliv však protichůdnou pozici institucionálních (politických) aktérů lze identifikovat ve vztahu k otázce financování dostavby JE Temelín, způsobu pomoci společnosti ČEZ při řešení vzniklých problémů na Balkáně a míry zapojení EU při zajištění energetické bezpečnosti ČR.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetická bezpečnost ČR a EU

V oblasti energetiky EU je dlouhodobě stabilní postoj České republiky ovlivňován řadou faktorů. Prvním je mechanismus vyjednávání, kdy řadu energetických otázek prosazuje ČR ve spolupráci s dalšími členskými státy EU. Druhým faktorem jsou specifické podmínky, jež v případě ČR vycházejí především z minimálních zásob nerostných surovin (ropy a zemního plynu) na svém území a vedou k hledání alternativních zdrojů výroby elektrické energie (z jádra a uhlí). A konečně třetím faktorem jsou energetické zájmy, jež se ČR snaží prosazovat v souladu s cíli energetické politiky EU. Pokud jde o první unijní cíl, tj. energetickou bezpečnost (právo členských států rozhodovat o složení energetického mixu, využívání jaderné energetiky, diverzifikace přepravních tras atd.), a druhý cíl, tj. konkurenceschopnost (podpora dokončení liberalizace vnitřního energetického trhu, propojení přepravních tras a přenosových soustav mezi členskými státy uvnitř EU atd.), podporuje Česká republika aktivně jejich naplňování na půdě Evropské unie. V případě třetího hlavního cíle, tj. udržitelnosti (podpora OZE, energetická účinnost a snižování emisí CO₂ atd.), se ČR na jednu stranu staví vůči němu spíše skepticky a v rámci EU, buď samostatně, nebo společně s dalšími členskými státy, vyjadřuje kriticky své připomínky. Na druhé straně Česká republika na půdě EU nevetuje rozhodování o hlavních environmentálních cílech, ani svým jednáním neblokuje další směřování unijní energetické politiky v této oblasti, ale naopak snaží se být konzistentní a ve většině případů také je.

Na úrovni Evropské unie byla během roku 2013, stejně jako o rok dříve, aktivita ČR zaměřená na oblast energetiky téměř totožná. To se potvrdilo např. během zasedání Evropské rady (ER) věnované energetice, kde pozici České republiky obhajoval premiér P. Nečas. Na summitu ER, který proběhl dne 22. 5. 2013, se vrcholní představitelé členských států zabývali nejen hlavními tématy evropské energetické politiky, jako je dokončení liberalizace energetického trhu v EU, energetická účinnost, investice do energetické infrastruktury a diverzifikace energetických zdrojů, ale v omezené míře také problematikou ochrany klimatu po roce 2020. V tomto ohledu tak na jedné straně zasedání ER poskytlo důležitý prostor pro diskusi o novém dokumentu – zelené knize s názvem *Rámcová politika pro klima a energetiku do roku 2030*, který Evropská komise (EK) představila na jaře 2013.³⁵ Na druhé straně energetický summit EU poprvé naznačil, že energetická politika by namísto dosavadního zaměření na omezování emisí skleníkových plynů měla vrátit do čela priorit dostupnost energie.

Stejně jako v předchozích letech, také na květnovém summitu podpořil P. Nečas, v souladu se *Strategií působení ČR v EU*, v první řadě dobudování jednotného energetického trhu v EU do roku 2014 a zajištění propojení všech členských států energetickými sítěmi do roku 2015. Nicméně dokončení plně funkčního trhu s energiemi brání, vedle nedůsledné implementace potřebné legislativy ze strany členských států,³⁶ také pomalá výstavba energetické infrastruktury a nedostatečné investice tímto smě-

rem. Přitom vytvoření společného a vzájemně propojeného energetického trhu v EU, na který může být mj. dodáván zvýšený objem zkapalněného zemního plynu (LNG) nebo břidlicový plyn v podobě LNG, by mohlo vést ke zvýšení hospodářské soutěže a dalšímu posílení energetické bezpečnosti členských států včetně ČR.³⁷

Český předseda vlády na zasedání ER dále zdůraznil potřebu investic do stávající, ale i nové energetické infrastruktury, jež by měla zajistit nepřerušované dodávky energií a bezpečné využívání takových zdrojů, jako jsou OZE³⁸, přičemž Evropská rada následně vyzvala k vytvoření národních plánů pro budování těchto inteligentních sítí. Z hlediska České republiky je důležité, že se do závěrů dostala také výzva k řešení problému neplánovaných a nežádoucích toků energií, které ohrožují stabilitu elektroenergetické sítě např. v ČR či Polsku především v souvislosti s produkcí elektřiny z OZE v Německu, což by v konečném důsledku mohlo vést až k tzv. *black-outu*.³⁹

Summit se dotkl také otázky vysokých cen energií a nákladů v této oblasti, přičemž dle závěrů ER by měl být tento problém řešen prostřednictvím zvyšování energetických úspor a energetické efektivity. Podle P. Nečase je „*třeba si uvědomit, že za nárůstem cen energie mimo jiné jsou i nadbytečné regulace v oblasti energetiky, především v oblasti obnovitelných zdrojů energie*“⁴⁰, přičemž tento systém OZE s dotovanými cenami vede k tomu, že „*dnes neexistuje klasický trh s energiemi, že se dnes vůbec nevyplatí investovat do klasických zdrojů*“⁴¹. To může následně vést k problému s nedostatkem elektřiny, „*což by ohrozilo evropský průmysl a konkurenceschopnost celé EU*“.⁴² Na zasedání ER proto P. Nečas obhajoval právo každého státu rozhodnout o vlastním energetickém mixu, neboť OZE nemohou zajistit stabilní dodávky elektřiny a je třeba je doplnit uhelnými, plynovými nebo jadernými zdroji. Podobně kriticky se český premiér vyjádřil také k cílům EU v oblasti boje proti klimatickým změnám. Podle P. Nečase „*představa, že Evropa jednostranně si bude dávat ambiciózní cíle, zatímco veškerý úbytek emisí oxidu uhličitého v Evropě za posledních deset let byl vykompenzován pouze za dva roky nárůstem emisí v Číně... tak zbytečně ambiciózní cíle mohou poškodit celou evropskou ekonomiku*...“⁴³

Kromě většího využívání vlastních zdrojů se na zasedání ER v neposlední řadě znovu objevily výzvy k další diverzifikaci energetických zdrojů a přepravních tras. V tomto ohledu ovšem již EU nemůže počítat s projektem plynovodu Nabucco West, který v červnu 2013 prohrál soutěž⁴⁴ na dodávky ázerbájdžánského plynu z pole Šach Deniz, odkud plánuje skupina pro těžbu v Ázerbájdžánu⁴⁵ vyvážet od počátku roku 2019 přibližně 16 mld. m³ plynu ročně plynovodem Transanatolian Pipeline (TANAP) na hranice Turecka a Bulharska, kde se má napojit plynovod dál na západ.⁴⁶ EU tímto rozhodnutím definitivně ztratila šanci na výstavbu vlastního plynovodu, který ČR dlouhodobě prosazovala jako alternativní trasu pro přepravu neruského plynu na evropský energetický trh.⁴⁷

Přestože v porovnání s ostatními energetickými otázkami nevěnovalo květnové zasedání Evropské rady takovou pozornost jaderné energii a bezpečnosti, dostala se tato problematika v polovině roku 2013 do popředí zájmu EU i členských států. Evropská komise nejprve 13. 6. 2013 představila dlouho očekávaný návrh na změnu platné směrnice o jaderné bezpečnosti z roku 2009⁴⁸, která mj. zavádí povinnost každých šest let kontrolovat jaderné elektrárny.⁴⁹ Česká republika společně s několika

dalšími státy se k návrhu novely směrnice postavila velmi kriticky. Například podle senátorů z podvýboru pro energetiku předkládaný návrh směrnice do jisté míry narušuje státní suverenitu v otázce energetického mixu a způsobí členským státům pouze nárůst nákladů, aniž výrazně posílí bezpečnost jaderných zařízení v Evropské unii.⁵⁰

Naopak ČR společně s Francií, Velkou Británií a Litvou⁵¹ podpořily návrh připravované směrnice Evropské komise, která by údajně podle německého deníku *Süddeutsche Zeitung* z 19. 7. 2013 měla umožnit členským zemím, aby mohly subventionovat energetické koncerny při výstavbě a provozu jaderných elektráren stejně, jako nyní mohou podporovat producenty energií z obnovitelných zdrojů. Návrh směrnice, který označuje rozvoj jaderné energetiky za jeden z cílů EU, má dát investorům už od počátku právní jistotu možné pomoci ze strany státu. Proti plánu EK se postavila německá vláda a Rakousko, kteří jsou dlouhodobými odpůrci jaderné energetiky.⁵²

S rozdílným postojem pak přijala Česká republika rozhodnutí Evropského parlamentu⁵³, který 3. 7. 2013 schválil odložení aukce stovek milionů povolenek na vypouštění průmyslových škodlivin do ovzduší.⁵⁴ Na jedné straně energetická společnost ČEZ, ale i MŽP uvítaly, že neprošel pozměňovací návrh na prodej 600 mil. povolenek, neboť se tímto způsobem podaří zvýšit ceny povolenek a oživit stagnující trh s nimi.⁵⁵ Zároveň dražší povolenky automaticky zvyšují i cenu silové elektřiny na trhu, což by pro dostavbu JE Temelín bylo výhodné. Na druhé straně proti návrhu byli někteří čeští europoslanci, např. podle Miroslava Ouzkého (ODS) či Jana Březiny představený kompromis neobsahoval žádné zásadní změny.⁵⁶

V neposlední řadě tradičně sporným tématem energetické politiky ČR na půdě EU byla během roku 2013 otázka dalšího využívání a podpory OZE.⁵⁷ Vedle zmíněné kritiky českého premiéra na květnovém zasedání ER, vyzvala v říjnu 2013 česká energetická společnost ČEZ společně s dalšími devíti velkými evropskými energetickými koncerny, jako jsou GDF SVEZ, Enel, RWE, E.On aj., ke změně směru evropské energetické politiky. Ta podle evropských energetických firem ztratila konkurenceschopnost, především kvůli špatným politickým rozhodnutím, např. o podpoře obnovitelných zdrojů.⁵⁸

V souladu se závěry květnového summitu Evropské rady pak Evropská komise zveřejnila 5. 11. 2013 formou sdělení s názvem *Vytvoření vnitřního trhu s elektřinou a optimální účinek veřejných zásahů*⁵⁹ právně nezávazné obecné zásady k veřejné podpoře trhu s elektřinou. Podle nich by členské státy měly postupně ukončit veřejnou podporu obnovitelných zdrojů a v odvětví více upřednostňovat tržní principy. Zároveň EK vyzvala členské státy k intenzivnější vzájemné spolupráci při řešení nestability dodávek energie z obnovitelných zdrojů v oblasti budování kapacit zálohových energetických zdrojů.⁶⁰

V roce 2013 se tak EU ocitla na pomyslné křižovatce rozhodování o dalším směřování unijní energetické politiky. Dosavadní podpora OZE v jednotlivých členských státech se ukázala jako neefektivní a výrazně poškodila evropský trh s cenami energií a oslabil konkurenceschopnost evropských společností ve světě. Zároveň původní termín, tj. rok 2013 pro dokončení plně liberalizovaného trhu s energiemi, byli představitelé EU nuceni posunout minimálně o další rok. Stejně tak se zatím nepodařilo dosáhnout výraznějšího propojení národních energetických infrastruktur členských

států. V neposlední řadě probíhající krize na Ukrajině a její spory s Ruskem naznačily možnost opakování další energetické krize v podobě zastavení dodávek zemního plynu do EU. Kumulace těchto faktorů, které vývoj událostí na začátku roku 2014 ještě více potvrdil, pak na konci roku 2013 vedly EU k opětovnému důrazu na proces posílení unijní energetické bezpečnosti, urychlení liberalizace energetického trhu a jeho vzájemného propojení a omezení podpory obnovitelných zdrojů.

Energetická bezpečnost ČR a zemí V4

Stejnou pozici jakou uplatňuje ČR na půdě EU, zastává dlouhodobě také v rámci spolupráce středoevropských zemí V4, pro které představuje energetika klíčové téma. Postoj ČR na úrovni V4 je umocněn velmi podobným názorem těchto zemí na řadu otázek v oblasti energetiky. Země V4 se na jedné straně staví spíše kriticky ke klimatickým otázkám, jako jsou dotace a podpora OZE či snižování emisí CO₂, a na straně druhé podporují posílení energetické bezpečnosti, rozhodování o vlastním energetickém mixu, diverzifikaci zdrojů a přepravních tras a propojení energetické infrastruktury v rámci energetického trhu v Evropské unii. Všechny země V4 také podporují jadernou energetiku včetně Polska, kde zatím žádná jaderná elektrárna nestojí, ale uvažuje se o její výstavbě. Zároveň země V4 respektují rozhodnutí Polska o možném zahájení těžby břidlicového plynu, přestože zbývající tři státy ji na svém území nepovolili. Právě téma jaderné energetiky, integrace středoevropského trhu s plynem a opatření k zajištění energetické bezpečnosti byly v roce 2013, podobně jako v předchozích letech, hlavními otázkami energetické spolupráce zemí.

Energetika⁶¹ byla jedním z důležitých témat jak březnového summitu ve Varšavě, kde se předsedové vlád zemí Visegrádské čtyřky sešli s německou kancléřkou Angelou Merkelovou a francouzským prezidentem Françoisem Hollandem⁶², tak především summitu V4 a Japonska, který se uskutečnil na závěr polského předsednictví 16. 6. 2013 ve Varšavě.⁶³ Premiéři V4 během summitu diskutovali s japonským předsedou vlády Šinzó Abe o svých úspěších např. v oblasti jaderné energetiky, ochrany životního prostředí, úspor energie a obnovitelných zdrojů energie a vyjádřili zájem o prohloubení vzájemné spolupráce v těchto oblastech.⁶⁴ Na závěr summitu pak premiéři V4 na podnět Polska přijali společný dokument – cestovní mapu s názvem *Regionálnímu trhu s plynem mezi zeměmi Visegrádské čtyřky*, na jejímž základě by do roku 2017 či 2018 měl vzniknout vzájemně propojený středoevropský trh se zemním plynem jako součást širšího projektu tzv. severojižního koridoru.⁶⁵

V neposlední řadě oblastí energetiky, kterou si Maďarsko zvolilo jako jednu ze svých priorit během svého předsednictví V4 (od července 2013 do června 2014), se středoevroští premiéři zabývali také během summitu v Budapešti 14. 10. 2013. Visegrádské země se v první řadě usnesly na vzájemné podpoře na úrovni EU v otázkách samostatného rozhodování každého z členských států o složení svého energetického mixu podle zdrojů, které odpovídají jeho možnostem. To potvrdil např. český premiér J. Rusnok, který uvedl: „*Dohodli jsme se na vzájemné podpoře jak v oblasti jaderné energetiky, tak v oblasti suverenity členských zemí v rozhodování o tom, jaké zdroje primární energie budou využívat – včetně možností, které některým z nás dává potenciál břidlicového plynu.*“⁶⁶

Země V4 se tak shodly, že budou pokračovat i ve využívání břidlicového plynu, jenž především Polsko považuje za jednu z komponent dosažení energetické bezpečnosti. Podle polského premiéra Donalda Tuska je „těžba břidlicového plynu pro naše země důležitým aspektem, pokud jde o diverzifikaci dodávek zemního plynu“.⁶⁷ Zároveň se premiéři zemí V4 dohodli na další podpoře jaderné energetiky, která by měla mít stejné možnosti státní podpory pro investice jako OZE a neměla by se v EU příliš politizovat. V tomto ohledu se jasně vyjádřil slovenský premiér Robert Fico, když zdůraznil, že „Slovensko respektuje, že v Evropské unii některé státy jadernou energii využívat nechtějí, ale očekáváme také, že budou respektovány i ty země, které jádro využívají“.⁶⁸

Diskuse se dále věnovala i propojení plynové soustavy zemí V4⁶⁹ v rámci cestovní mapy pro regionální integraci trhu s plynem schválené za polského předsednictví v červnu 2013. V neposlední řadě společným problémem, kterým se země V4 během summitu zabývaly, byla otázka neplánovaných toků elektrické energie ze severu Německa, kde bylo v posledních letech instalováno velké množství větrných elektráren, na jih Německa a do Rakouska, kde je velká spotřeba. Kvůli nedostatečné kapacitě vnitroněmeckých sítí totiž vyprodukovaná elektřina přetěžuje síť v České republice a Polsku.⁷⁰

Bilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetické vztahy ČR–Rakousko

Zatímco ve vztazích mezi ČR a zeměmi V4 panuje vzájemná shoda na většinu energetických otázek, včetně jaderné energetiky, otázkou rozdílných názorů naopak zůstává jaderná energie ve vztazích mezi ČR a tradičním odpůrcem jádra Rakouskem. Na jedné straně ČR ve své pozici jadernou energetiku dlouhodobě podporuje, ale svému jižnímu sousedovi ji nijak nevnucuje, na druhé straně ČR očekává respektování svého rozhodnutí rozvíjet jadernou energetiku ze strany Rakouska. Stejně jako v předchozích letech, také v roce 2013 pak byla otázka jaderné energetiky a bezpečnosti hlavním tématem a určujícím faktorem odlišných energetických postojů ČR a Rakouska.⁷¹

Hned na začátku roku 2013, v reakci na rozhodnutí českého MŽP, které vydalo kladný posudek k dostavbě třetího a čtvrtého bloku JE Temelín, oznámil hejtman Josef Pühringer, že rakouská spolková země Horní Rakousy hodlá všemi prostředky bránit dostavbě jaderné elektrárny Temelín, „abychom ukončili nebezpečný středovek u našich hranic“.⁷² Naopak o bezpečnosti jaderné energie a elektrárny Temelín se snažil dvakrát přesvědčit prezident M. Zeman svého rakouského protějška Heinze Fischera. Oba prezidenti se nejprve sešli 23. 4. 2013 ve Vídni, kde český prezident zdůraznil, že podobná situace jako v případě havárie japonské jaderné elektrárny ve Fukušimě v důsledku zemětřesení ve střední Evropě nehrozí a „Rakousko má dostatek nadstandardních informací o jihočeské jaderné elektrárně Temelín“.⁷³ Právě M. Zeman coby český premiér podepsal v roce 2000 s tehdejší rakouským kancléřem Wolfgangem Schüsslesem dohodu z Melku zakotvující bezpečnostní a informační standardy kolem elektrárny Temelín. Oba prezidenti se na závěr setkání shodli na potřebě dbát na bezpečnost jaderné energetiky, která byla také jedním z témat říjnové schůzky M. Ze-

mana s rakouským prezidentem H. Fischerem v Českém Krumlově, kde se nicméně opět potvrdily rozdílné názory Rakouska a ČR na tuto problematiku.⁷⁴

Energetické vztahy ČR–Německo

Oproti česko-rakouské energetické interakci, nabízí vztahy mezi ČR a SRN v oblasti energetiky daleko bohatší agendu, přestože i zde existuje dlouhodobě na řadu energetických otázek rozdílný názor. Zaprvé, zatímco ČR obhajuje význam jaderné energetiky a po Německu požaduje respektování jejího rozhodnutí, SRN jádro odmítá a ČR za jeho využívání kritizuje. Zadruhé, ČR se staví spíše kriticky k podpoře využívání OZE, naopak SRN po rozhodnutí z roku 2011 o postupném odstavení svých jaderných elektráren do roku 2022 daleko více spoléhá na využití OZE při výrobě elektřiny⁷⁵, jejíž nežádoucí přetoky výrazně přetěžují českou přenosovou síť. Nicméně obě země spolu úspěšně spolupracují při vzájemném propojování energetické infrastruktury, zejména v oblasti ropy a plynu. Tato témata společně s německými parlamentními volbami pak nejvýrazněji v roce 2013 působily na postoj ČR ve vztazích s Německem.⁷⁶

Z pohledu energetické politiky a bezpečnosti ČR bylo v polovině ledna 2013 důležitou událostí zahájení provozu 166 kilometrů dlouhého plynovodu Gazela, jehož spuštění se účastnil český premiér P. Nečas společně se zástupci Německa a Ruska. Stavba zakončila již dříve spuštěný rusko-německý projekt plynovodu Nord Stream. Gazela, která také spojí plynovody Opal na severu Německa a Megal na jihu, je na čtyřech místech propojena s českou přepravní soustavou.⁷⁷ Česká republika spuštěním plynovodu Gazela sice nesnížila svoji závislost na ruském plynu na straně jedné, ale na straně druhé výrazně omezila závislost na dodávkách zemního plynu přes Ukrajinu a posílila svoji pozici tranzitní země.⁷⁸

Potřebu dále rozvíjet energetickou spolupráci mezi ČR a Německem i přes rozdílné názory na jadernou energetiku zdůraznil český premiér během dvoudenní návštěvy Bavorska jak při setkání s bavorským ministerským předsedou Horstem Seehoferem⁷⁹, tak především ve svém projevu před bavorskými poslanci 21. 2. 2013. Podle P. Nečase: „*Pouze společně můžeme posílit energetickou bezpečnost obou zemí. Odlišné postoje Německa a České republiky na jadernou energetiku by se neměly stát zátěží pro česko-bavorské vztahy.*“⁸⁰ Dále český předseda vlády zmínil, že reálně hrozící výpadky elektřiny ukazují, jak je „*problém energetiky komplexní, nevyhne se ani Německu nebo Bavorsku, a týká se také přenosových soustav a jejich stability*“, proto „*Jaderná energetika má mimo jiné i v tomto kontextu svůj pozitivní význam.*“⁸¹

Právě problematika nadměrného zatížení české přenosové soustavy elektřinou vyrobenou větrnými elektrárnami v severním Německu, po níž je poptávka v Bavorsku a v Rakousku, ale na jejíž přenos nemá německá síť dostatečné kapacity, a potřeba jejího řešení byly hlavními tématy jednání mezi premiérem Petrem Nečasem a německým ministrem hospodářství, vicekancléřem Philippem Röslerem v Praze na začátku května 2013. P. Rösler ubezpečil P. Nečase, že Německo si velmi dobře uvědomuje trvající problém zátěže přenosové sítě v ČR a potřebu investovat do vlastních sítí, aby se nápor přetoku německé elektřiny na české straně snížil.⁸² Zároveň německý vicekancléř po jednání s českým ministrem průmyslu a obchodu M. Kubou zdůraz-

nil, že energetická politika je zásadní i pro konkurenceschopnost podniků nejen v ČR a v Německu, ale v celé Evropě a tento fakt by se měl zohlednit i v rozhodování na evropské úrovni.⁸³

V tomto ohledu byly pro energetický sektor ČR v září 2013 poměrně důležité německé parlamentní volby, kde otázka dalšího směřování energetické politiky SRN, spojená s pokračujícím přechodem země od klasických zdrojů energie k obnovitelným, hrála zásadní roli. Pro následně vzešlou vládu kancléřky Merkelové pak představuje reforma systému podpory elektřiny z OZE a posílení přenosové soustavy do budoucna jeden z hlavních úkolů.⁸⁴ Právě dlouhodobá a silná podpora OZE v Německu působí na vyšší ceny elektřiny pro domácnosti jak v SRN, tak v ČR a dalších střeoevropských státech, které jsou na ně vázány, zároveň prudký nárůst OZE z Německa negativně ovlivňuje evropský trh s elektřinou a tím i konkurenceschopnost firem v EU a v neposlední řadě elektřina vyrobená z OZE na severu SRN způsobuje přetoky proudu z německých větrných elektráren ohrožující stabilitu sítí.

Přestože nová vláda A. Merkelové dala necelý měsíc po volbách jasně najevo, že má zájem o užší spolupráci s ČR při řešení neplánovaných přetoků elektřiny z Německa⁸⁵ a šéf oddělení energetické politiky na německém ministerstvu hospodářství Detlef Dauke slíbil rychlé posílení německé přenosové sítě, protože „*je pro nás nepřijatelné, aby neplánované toky ohrožovaly bezpečnost dodávek a přenosovou síť v jakékoli sousední zemi*“⁸⁶ byla ČR po dlouhých jednáních s německou stranou, která nedokázala poskytnout záruky, že se úroveň přetoků sníží, nakonec nespokojena. Provozovatel tuzemské soustavy ČEPS se proto po vzoru Polska rozhodl v polovině prosince 2013 pro zabudování ochranných transformátorů s řízeným posuvem (*Phase-sifting transformer*, PST), které nechtěný proud automaticky přesměrují jinam. Tedy v tomto případě zpět do Německa.⁸⁷

Tradičně rozdílný názor v roce 2013 panoval mezi ČR a SRN na otázku jaderné energetiky a JE Temelín, která má podle nového odborného posudku vypracovaného na podnět opoziční německé strany Zelených konstrukční nedostatky, především svary mezi tlakovou nádrží a primárním chladícím okruhem elektrárny, jež zpochybňují její bezpečnost. Nicméně posudek Zelených odmítl jak český Státní úřad pro jadernou bezpečnost, tak i energetická společnost ČEZ, která Temelín provozuje.⁸⁸

Energetické vztahy ČR–Rusko

Naopak otázka jaderné energetiky a především tendr na výstavbu dvou bloků jaderné elektrárny Temelín, o který se v roce 2013 ucházelo rusko-české konsorcium MIR.1200, zaujímají klíčové místo v energetických vztazích mezi Českou republikou a Ruskou federací. Zároveň obě témata představují důležitý faktor, který v posledních několika letech pozitivně ovlivňuje energetickou interakci obou zemí směřující k opatrnému zlepšení vzájemné spolupráce. K tomuto procesu přispívá také v posledních několika letech stabilní proaktivní postoj České republiky vůči Rusku v oblasti energetiky, kdy vedle mírného nárůstu počtu setkání českých politických představitelů s ruskými protějšky⁸⁹, jsou poměrně aktivní i české společnosti na ruském energetickém trhu. Kromě jaderné energetiky jsou dalšími oblastmi jednání především stabilní

dobavky ropy a zemního plynu z Ruska do ČR, kde se ovšem občas pozice obou aktérů liší. Tato agenda, podobně jako v předešlém roce, pak rámovala v roce 2013 energetické vztahy mezi ČR a Ruskem.

Ještě před zveřejněním průběžného pořadí hodnocení nabídky uchazečů o tendr na dostavbu JE Temelín ze strany společnosti ČEZ na konci března 2013⁹⁰, podle kterého rusko-české konsorcium MIR.1200 skončilo na druhém místě⁹¹, oznámil v únoru 2013 ruský státní podnik Rosatom, že chce spolupracovat na výrobě jaderných reaktorů⁹² s 13 českými firmami.⁹³ Zároveň ve snaze posílit svoji pozici v tendru podepsalo následně česko-ruské konsorcium MIR.1200⁹⁴ v polovině březnu 2013 smlouvy s firmami ZAT, Hochtief CZ a ÚJV Řež o spolupráci v případě svého úspěchu v tendru na dostavbu jaderné elektrárny Temelín⁹⁵ a v červnu pak ještě oznámilo podpis dodavatelských smluv se společnostmi Sigma Group, ZVVZ Enven Engineering a OSC.⁹⁶

O tendru na výstavbu třetího a čtvrtého bloku JE Temelín pak během roku 2013 jednali i čeští politici s ruskými představiteli. Například s šéfkou ruské horní komory Valentinou Matvijenkovou o tendru na dostavbu JE Temelín postupně od 18. do 19. 3. 2013 diskutovali předseda Senátu Milan Štěch (ČSSD), který přislíbil, že Senát bude dohlížet na to, aby podmínky soutěže o dostavbu JE Temelín byly férové pro obě skupiny zájemců⁹⁷, český premiér P. Nečas,⁹⁸ ale i M. Zeman.⁹⁹ Český prezident pak znovu o dostavbě JE Temelín, ve spojitosti s požadavkem na vyšší míru ruských investic v ČR, hovořil 9. 5. 2013 na recepci pořádané ruským velvyslanectvím v Praze k 68. výročí konce druhé světové války.¹⁰⁰ Podobně na tiskové konferenci česko-ruského Konsorcia MIR.1200 v červnu 2013 zdůraznil stínový ministr financí Jan Mládek (ČSSD), že dostavba JE Temelín by se mohla stát vhodným prorůstovým opatřením, které podpoří růst zaměstnanosti v ČR, proto „*můžu deklarovat za sociální demokracii, že jednoznačně podporujeme dostavbu Temelína*“.¹⁰¹

V neposlední řadě pak projednával otázku dostavby JE Temelín český premiér P. Nečas 27. 5. 2013 během své čtyřdenní návštěvy RF se svým protějškem Dmitrijem Medveděvem v Moskvě a ruským prezidentem Vladimírem Putinem v Soči. Stejně jako v předchozích letech, kdy došlo k podobným setkáním, i v tomto případě ruský premiér přislíbil P. Nečasovi investice ve výši až 6 mld. eur (až 156 mld. Kč) pro český průmysl, pokud v tendru na dostavbu JE Temelín zvítězí nabídka rusko-českého konsorcia,¹⁰² a ruský prezident V. Putin zdůraznil, že Rusko pokládá ČR za tradičního partnera a spolupráci s ní přikládá velký důraz.¹⁰³ P. Nečas naopak ruského premiéra i prezidenta ujistil, že temelínský tendr bude „*transparentní a objektivní a nejlepší nabídka vyhraje*“.¹⁰⁴ Na závěr Nečasovy květnové návštěvy Ruské federace pak české podniky v Petrohradu a Jekatěrinburgu uzavřely dohody za miliardy korun, které se týkají především dobavky v oblasti energetiky a strojírenství.¹⁰⁵

V roce 2013 se pak rusko-české energetické vztahy neodehrávaly jen na politické úrovni, ale důležitou úlohu sehrály i energetické společnosti z obou zemí. Zároveň se energetická interakce mezi ČR a Ruskem v roce 2013 neomezila jen na jadernou energetiku, ale zaměřila se také na sektor ropy a zemního plynu. To potvrdil český předseda vlády P. Nečas během své květnové návštěvy RF, kde např. při setkání s D. Medveděvem zdůraznil pro vzájemné vztahy, ale především pro českou energetickou bezpečnost, význam projektu výstavby podzemního zásobníku plynu

v České republice, který Moravské naftové doly a Gazprom Germania plánují realizovat v Damborčicích na Hodonínsku.¹⁰⁶ Stejně tak premiér Nečas zmínil problematiku nepravidelných dodávek ropy přes ropovod Družba, které postihly Českou republiku v předchozích letech.¹⁰⁷ V tomto ohledu by k posílení stability měla přispět nová tříletá dohoda o dodávkách ropy do České republiky ropovodem Družba, kterou ruská státní ropná společnost Rosněft podepsala 21. 6. 2013 s největší polskou rafinerskou skupinou PKN Orlen.¹⁰⁸

Energetické vztahy ČR–USA

Velmi podobným způsobem, jako v předchozích dvou letech, se také v roce 2013 vyvíjely česko-americké energetické vztahy. Hlavním tématem energetické interakce mezi ČR a USA zůstala především otázka tendru na dostavbu třetího a čtvrtého bloku JE Temelín, která se v roce 2013 dostala do agendy zájmu jak politických představitelů USA při jednání s českými protějšky, tak americko-japonské společnosti Westinghouse při vyjednávání o budoucí spolupráci a účasti českých firem na dostavbě JE Temelín.

V tomto ohledu společnost Westinghouse, která podle průběžného hodnocení nabídky v tendru na dostavbu JE Temelín z konce března 2013 obsadila první místo¹⁰⁹, stejně jako její konkurent rusko-české konsorcium MIR.1200, slíbila vysokou účast českého průmyslu na dostavbě Temelína. Jako konkrétní opatření k naplnění tohoto slibu podepsala již během ledna a února 2013 řadu memorand o porozumění s českými firmami, např. ÚJV Řež, Škoda Praha Invest a Královopolská Ria a se strojírenskou skupinou Vítkovice.¹¹⁰ V případě vítězství Westinghousu v tendru by pak tyto a další české firmy získaly zakázky na inženýrské práce související s elektrárnou. Navíc generální ředitel společnosti Westinghouse Danny Roderick v květnu 2013 slíbil při setkání s hejtmanem Jihočeského kraje Jiřím Zimolou (ČSSD) podporu tomuto regionu.¹¹¹ V neposlední řadě americká státní banka Ex-Im Bank koncem července 2013 nabídla zafinancování až poloviny nákladů na výstavbu dvou nových bloků v JE Temelín.¹¹²

Vedle toho se téma tendru na dostavbu JE Temelín řešilo i na politické úrovni. O tendru v kontextu obchodních a ekonomických vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy hovořil nejprve 21. 2. 2013 nově zvolený prezident M. Zeman s velvyslancem USA v Praze Normanem Eisenem a následně o dostavbě JE Temelín jednali 23. 4. 2013 na okraj ministerské schůzky NATO v Bruselu ministři zahraničních věcí USA John Kerry a ČR Karel Schwarzenberg.¹¹³

Energetické vztahy ČR–Francie

Naopak energetické vztahy mezi ČR a Francií v roce 2013, v porovnání s předchozími lety, stagnovaly. Důvodem obratu bylo především vyřazení francouzské firmy Areva začátkem října 2012 z tendru na dostavbu JE Temelín společností ČEZ, po kterém francouzský koncern podnikl během roku 2013 řadu právních kroků s cílem zvrátit toto rozhodnutí.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) koncem července 2013 ještě odvolání Arevy proti vyloučení s tendru na dostavbu JE Temelín zamítl¹¹⁴, ale poté, co

francouzská společnost podala 23. 9. 2013 žalobu ke Krajskému soudu v Brně s žádostí o vydání předběžného opatření¹¹⁵, vyšel jí tento soud vstříc a vydal předběžné opatření, které skupině ČEZ zakázalo uzavřít smlouvu s případným vítězem soutěže o dostavbu JE Temelína.¹¹⁶ V neposlední řadě EK, u které si Areva stěžovala pro porušení pravidel hospodářské soutěže, pohrozila v listopadu 2013 žalobou kvůli zakázce na dostavbu JE Temelín. Důvodem tohoto kroku bylo odmítnutí společnosti ČEZ poskytnout EK informace, na základě jakých kritérií z tendru na dostavbu JE Temelín vyřadilo francouzskou firmu Areva, čímž se ČR vystavila hrozbě řízení o porušení povinnosti loajální spolupráce, které může vést až k žalobě u unijního soudu.¹¹⁷ Naopak společnost ČEZ tento svůj krok hájila tím, že stížnost Arevy již projednává český ÚOHS, který v červenci potvrdil vyřazení Arevy z tendru. Podle ČR nemá EK na rozhodování o celé věci právo, dokud ji neprojedná ÚOHS, popř. české soudy.¹¹⁸

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Tyto hlavní otázky vnějších energetických vztahů pak během roku 2013 výrazně ovlivňovaly rozhodování jednotlivých institucionálních aktérů ČR a intenzitu jejich činnosti. Nicméně tento proces byl částečně ovlivněn pádem vlády P. Nečase koncem května 2013 a ustanovením nové přechodové vlády J. Rusnoka, která v otázkách vnějších energetických vztahů držela předchozí orientaci a hlavní témata nijak zásadním způsobem neměnila. S ohledem na tyto skutečnosti pak byla ve vnějších energetických vztazích v roce 2013 nejvíce aktivní vláda ČR prostřednictvím premiéra. Stejně tak byla aktivita ve vnějších energetických vztazích patrná i ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu ČR v osobě ministra průmyslu a obchodu, Ministerstva zahraničních věcí ČR a částečně i prezidenta.

Prezident M. Zeman, stejně jako jeho předchůdce V. Klaus, diskutoval v roce 2013 o otázce jaderné energetiky a její bezpečnosti především s politickými představiteli Rakouska, Německa a zemí Visegrádské čtyřky a zmínil tendr na dostavbu JE Temelín při setkání s americkým velvyslancem v Praze a na ruské ambasádě v ČR. Vedle toho otázku dalšího unijního směřování v oblasti energetiky opakovaně prezident M. Zeman zmínil při setkání s předsedou Evropské komise José M. Barrosem a předsedou Evropské rady Hermanem Van Rompuyem v první polovině roku 2013 v Praze a především při své dvoudenní návštěvě Bruselu v Evropském parlamentu 18. 9. 2013.¹¹⁹

Na úrovni vlády ČR byl v roce 2013 neaktivnější především premiér P. Nečas, který téma jaderné energetiky a především otázku nežádoucích přetoků německé elektřiny přes přenosové sítě v ČR a Polsku řešil opakovaně s představiteli SRN a středoevropských zemí V4. Možnosti dalšího prohloubení energetické spolupráce společně s tendrem na dostavbu JE Temelín byly hlavními otázkami, o kterých premiér P. Nečas koncem května 2013 diskutoval během své návštěvy RF s premiérem D. Medveděvem a prezidentem V. Putinem. Opatření k posílení unijní energetické bezpečnosti, jednotný postoj EU v energetických vztazích s RF a potřebné kroky ke změně energetické politiky EU pak P. Nečas prosazoval během květnového zasedání ER, s jehož

předsedou H. Van Rompuyem 24. 4. 2013 v Praze řešil, vedle špatné situace na evropském trhu s energiemi v důsledku silné podpory OZE a potřeby obnovení konkurenceschopnosti EU v této oblasti, také nepříznivé postavení společnosti ČEZ v Bulharsku.¹²⁰ V neposlední řadě český předseda vlády diskutoval 4. 2. 2012 o spolupráci v oblasti energetiky včetně jaderné jak s tureckým premiérem Recepem Tayyipem Erdoganem,¹²¹ tak 16. 6. 2013 s japonským předsedou vlády Š. Abe.¹²² Aktivní byl ve druhé polovině roku 2013 také nový premiér J. Rusnok, který energetickou bezpečnost řešil např. v říjnu 2013 na summitu V4, přestože tato intenzita jednání byla menší.

Zároveň vláda ČR v polovině května 2013 uveřejnila *Strategii působení ČR v EU*, jež upravuje řadu výše zmíněných energetických témat a určuje směřování vnější dimenze české energetické politiky ČR v rámci EU. Pozici ČR ve vztahu k energetice asi nejlépe vystihuje následující věta: „Mezi hlavní české priority v rámci unijní energetické politiky patří diverzifikace... a zajištění odpovídající infrastruktury, posílení jednotného přístupu EU ve vnějších energetických vztazích, zajištění plynulosti dodávek a zvýšení zásob ropy a plynu... a optimální využívání domácích zdrojů EU“, proto „Bezpečná jaderná energetika pro ČR zůstane i nadále perspektivní alternativou.“¹²³

Důležitým hráčem vnějších energetických vztahů bylo v roce 2013 také Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a především jeho ministr Martin Kuba a náměstek Pavel Šolc. M. Kuba, stejně jako premiér P. Nečas, během roku 2013 jednal např. 7. května s německým ministrem hospodářství, vicekancléřem P. Röslerem o energetické politice EU a potřebě společně řešit neúnosné zatěžování české energetické infrastruktury německou elektřinou, koncem května také doprovázel P. Nečase při čtyřdenní návštěvě Ruska, kde podporoval posílení ekonomických a energetických vztahů ČR s RF. Naproti tomu aktivita MPO ve vnějších energetických vztazích se za nového ministra průmyslu a obchodu J. Cieńciała částečně snížila.

V době působení ministra J. Cieńciały MPO však v říjnu 2013 publikovalo novou *Aktualizaci Státní energetické koncepce České republiky*, která v souladu se *Strategií* podporuje „vytváření účinné a akceschopné společné energetické politiky EU založené na rovnoprávnosti členských států s cílem vytvoření soudržné, strategické a vnější politiky v oblasti energetiky...“.¹²⁴ Zároveň ASEK zdůrazňuje potřebu „realizovat energetickou politiku ČR v souladu s energetickou politikou EU...“ se zaměřením na „prosazování jaderné energie jako nízkouhlíkové technologie... odstranění tržních deformací v zemích EU a všech bariér přístupu na trhy s elektřinou a plynem...“.¹²⁵

V rámci ministerstva zahraničních věcí byla otázka vnějších energetických vztahů ČR jedním z hlavních témat pro ministra Schwarzenberga a později Kohouta, prvního náměstka Jiřího Schneidera a především velvyslance ČR pro energetickou bezpečnost a vládního zmocněnce pro dostavbu JE Temelín Václava Bartušku. Stejně jako v předchozích letech, i v roce 2013 byla činnost MZV a jeho jednotlivých odborů zaměřena jednak na připomínkové řízení k určitým vládním dokumentům a přípravu pracovních materiálů pro ostatní ministerstva, ale také na aktivní prosazování problematiky energetické bezpečnosti ve vnějších energetických vztazích.

V neposlední řadě z říjnových voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR nově vzešlá trojkoaliční vláda ve složení ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL uveřejnila

v polovině prosince 2013 svoji *Koaliční smlouvu na období 2013–2017*, která v části věnované energetice zmiňuje také výše uvedená témata. Podle koaliční smlouvy je „*důležité zajištění energetické bezpečnosti státu a udržitelné energetiky*“, proto „*Budeme hledat možnosti diverzifikace zdrojů energetických surovin, především ropy a zemního plynu*“, „*Chceme revidovat systém podpory obnovitelných zdrojů energie*“, „*podpoříme dostavbu JE Temelín...*“.¹²⁶ Koaliční smlouva však nezmiňuje otázku vnějších energetických vztahů ČR.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Stejně jako v roce 2012, také během roku 2013 se téměř všechna tuzemská média věnovala celé řadě témat vnější dimenze energetické bezpečnosti a politiky ČR. Většina českých deníků (*Hospodářské noviny*, *E15*, *Právo*, *Lidové noviny* a *Mladá fronta DNES*), ale i internetový portál *Česká pozice*, věnovaly na začátku roku 2013 zvýšenou pozornost společnosti ČEZ v Albánii a Bulharsku, kde skupině ČEZ reálně hrozilo odebrání licence. Ve snaze vyhnout se mezinárodní arbitráži, albánská vláda nakonec v říjnu 2013 vyzvala ČEZ k urovnání sporu.¹²⁷ Podobně v listopadu 2013 zamítl bulharský Energetický regulační úřad odebrání licence tamní prodejní a distribuční společnosti ČEZ.¹²⁸ Média se v tomto ohledu nejvíce zajímala o důvody, jež vedly v obou zemích k vyhocené situaci¹²⁹ a možné finanční ztráty společnosti ČEZ.¹³⁰ Zároveň se objevila řada článků, jež autoři vyjádřili pochybnosti o ekonomickém významu této expanzivní politiky na Balkáně.¹³¹

Velký prostor pak česká média během roku 2013 věnovala diskusi o budoucím vývoji energetické bezpečnosti a politiky ČR podle návrhu nové *Aktualizované Státní energetické koncepce* v kontextu dalšího směřování EU v oblasti energetiky. Na jedné straně se některé články v českých denících zabývaly možnostmi a opatřeními k posílení energetické bezpečnosti ČR prostřednictvím snižování závislosti na fosilních palivech a zároveň pomocí zvyšování podpory OZE, energetické účinnosti a úspor.¹³² Na druhé straně řada článků upozornila na skutečnost, že naopak podpora OZE vede ke zvyšování energetických nákladů a propadu evropského trhu s elektřinou, což může do budoucna způsobit v Evropské unii včetně České republiky nedostatek elektrické energie. Jako opatření k odvrácení této hrozby a tím i posílení energetické bezpečnosti ČR pak autoři těchto článků navrhli např. další využívání jaderné energie včetně dostavby JE Temelín.¹³³

Právě jaderné energetice a především tendru na dostavbu JE Temelín věnovaly v průběhu roku 2013, stejně jako v předchozích letech, hlavní české deníky a média tradičně největší pozornost. Česká média se v tomto ohledu soustředila na čtyři oblasti. Zaprvé, média se zaměřila na otázku lobbyingu politických představitelů USA a Ruska za své národní společnosti u členů české vlády a na aktivity zahraničních uchazečů o obří zakázku na českém energetickém trhu, kteří uzavřeli celou řadu kontraktů s českými firmami. Zadruhé, všechny české deníky se zajímaly o důvody odložení termínu vyhlášení vítěze tendru na dostavbu JE Temelín.¹³⁴ Zatřetí, v řadě médií se obje-

vily články, které zpochybnily ekonomický smysl výstavby JE Temelín kvůli nízkým cenám silové elektřiny na trhu a nutnosti vládních garancí na cenu elektřiny produkovanou novými bloky.¹³⁵ A konečně začtvrté, některá česká média sledovala soudní postup z tendru vyřazené francouzské společnosti Areva vůči ČR.¹³⁶

ZÁVĚR

Rok 2013 v oblasti vnějších energetických vztahů ČR potvrdil dlouhodobý trend předchozích let v podobě *omezené politizace* české diskuse o některých otázkách spojených s vnější dimenzí energetické bezpečnosti. Zatímco téma vnější energetické politiky a s ní související otázky byly v roce 2013 přítomny v politické debatě institucionálních aktérů České republiky, tj. prezidenta, premiéra, MPO a MZV, většina politických aktérů ČR, tj. politických stran a hnutí, se otázce energetiky ve vnějších vztazích příliš nevěnovala. Zároveň v roce 2013 mezi institucionálními a v omezené míře také politickými aktéry ČR panoval podobný nebo jen částečně odlišný názor na řadu energetických témat ve vnějších vztazích ČR, proto lze hovořit o *omezené polarizaci* české diskuse. Tyto dvě skutečnosti pak v roce 2013 významným způsobem ovlivňovaly zahraničněpolitickou pozici a jednání ČR ve vnějších energetických vztazích.

Na multilaterální úrovni v rámci Evropské unie a Visegrádské čtyřky obhajovala v roce 2013, stejně jako v předchozích letech, ČR ve vnějších energetických vztazích dva postoje. Na jedné straně ČR v roce 2013 podporovala *vytváření společné politiky*, která vycházela z *proaktivního jednání a spolupracující pozice*. V tomto ohledu ČR např. na květnovém zasedání Evropské rady či říjnovém summitu V4 prosazovala otázky, jako jsou energetická bezpečnost, vytvoření plně liberalizovaného vzájemně propojeného energetického trhu či jaderná energetika. Na straně druhé pak ČR přijala *adaptaci na vnější politiku*, která byla výsledkem *reaktivního jednání a neutrální pozice*, když se během roku 2013 opět stavěla spíše kriticky k otázce další podpory OZE, snižování emisí CO₂, některým opatřením v oblasti snižování energetické účinnosti či možnosti těžby břidlicového plynu, ale svým jednáním tyto otázky neblokovala ani nevetovala.

Podobně na bilaterální úrovni Česká republika ve svých vnějších energetických vztazích adaptovala v roce 2013, stejně jako v předešlých letech, *proaktivní jednání a spolupracující pozici* a snažila se o *vytváření společné politiky*. Tento postoj byl asi nejvíce patrný na příkladu jaderné energetiky, kterou Česká republika v průběhu roku 2013 ve svých bilaterálních energetických vztazích s Rakouskem a Německem podporovala a v případě dostavby JE Temelín dokonce spolupracovala s Ruskou federací a Spojenými státy, ale nikomu ji nevnucovala.

S odstoupením premiéra P. Nečase a demisí jeho vlády ovšem ve vnějších energetických vztazích ČR podpora *vytváření společné politiky* na multilaterální i bilaterální úrovni částečně opadla. Naopak *adaptace na vnější politiku* ve vnějších energetických vztazích České republiky pokračovala i během vlády J. Rusnoka.

Poznámky

- ¹ Dále k tomu srv. Tichý, Lukáš (2012): Energetika ve vnějších vztazích České republiky. In: Kořan, Michal–Ditrych, Ondřej a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2011. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 298–315; Tichý, Lukáš (2013): Energetika ve vnějších vztazích České republiky. In: Kořan, Michal–Ditrych, Ondřej a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2012. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 267–285.
- ² Patočka, Petr (2013): *Kam bude směřovat energetická politika EU po roce 2020?* Mezinárodní politika, 30. 7. 2013. On-line: iir.cz/article/kam-bude-smerovat-energeticka-politika-eu-po-roce-2020.
- ³ Snížení energetických nákladů označil za nejvyšší prioritu např. předseda Evropské rady Herman Van Rompuy, podle kterého „ve srovnání s americkými konkurenty platí dnes evropský průmysl dvakrát víc za elektřinu a čtyřikrát víc za plyn. Naším firmám není nic platné, že jsou efektivnější.“ Dále srv. *Hollande volá po rychlejších snížování emisí v EU*. iDNES.cz, 20. 9. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/hollande-vola-po-rychlejsim-snizovani-emisi-v-eu-f63-/eko_euro.aspx?c=A130920_134635_eko_euro_fih.
- ⁴ Tamtéž.
- ⁵ Šolc: *Energetické trhy v EU kvůli regulaci přestávají fungovat*. ČTK, 26. 2. 2013.
- ⁶ *EKONOM: Jádro si zaslouží stejnou podporu jako solárníci, říká náměstek ministra průmyslu*. iHNED.cz, 18. 3. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-59511130-jadro-si-zaslouzi-stejnou-podporu-jako-solarnici.
- ⁷ Například elektrárenské společnosti ve střední Evropě v posledních dvou letech kvůli poklesu velkoobchodních cen elektřiny a slabé poptávce zrušily nebo odložily projekty výstavby uhelných a plynových elektráren o celkovém výkonu přes 5000 megawattů. Dále srv. *Středoevropské firmy zastavují stavbu elektráren*. ČTK, 11. 3. 2013.
- ⁸ *Ve střední Evropě se ruší stavby čítných elektráren*. Týden.cz, 11. 3. 2013. On-line: www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/ve-stredni-evrope-se-rusi-stavby-cetnych-elektraren_263770.html#.U24tQCic26d4.
- ⁹ Kvůli kolapsu trhu s elektřinou vlivem extrémních dotací do obnovitelných zdrojů a také trhu s emisními povolenkami se začala výroba od drahého plynu vracet k levnému uhlí dováženého z USA, kde ho je díky břidlicovému plynu nadbytek.
- ¹⁰ Skupina ČEZ vstoupila do Albánie v roce 2009, kdy za 102 mil. EUR koupila 76 % v tamní distribuční společnosti. Zbývajících 24 % vlastní albánský stát. Dále srv. *ČEZ zahájil arbitráž proti Albánii kvůli zmařené investici. Chce vysoudit miliardy*. iHNED.cz, 7. 2. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-59273150-cez-zahajil-arbitraz-proti-albanii-kvuli-zmarene-investici-chce-vysoudit-miliardy.
- ¹¹ Již předtím v prosinci 2012 albánská vláda obvinila ČEZ, že jí dluží miliardu dolarů (cca 19 miliard korun) na škodách, které v Albánii údajně firma způsobila. Dále srv. *ČEZ v Albánii možná přijde o více než pět miliard. Pro Nečase je celá situace zklamáním*. iHNED.cz, 22. 1. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-59171750-cez-v-albanii-mozna-prijde-o-vice-nez-pet-miliard-pro-necase-je-cela-situace-zklamanim.
- ¹² *ČEZ zahájil arbitráž proti Albánii kvůli zmařené investici. Chce vysoudit miliardy*. op. cit.
- ¹³ Celý spor vypukl na počátku roku 2013, kdy se české energetické společnosti ČEZ a Energo-Pro a rakouská EVN, které v Bulharsku zajišťují distribuci elektrické energie, staly terčem protestů Bulharů kvůli nepřiměřeně vysokým fakturám. Masové demonstrace proti vysokým cenám za elektřinu následně v Bulharsku zapříčinily pád vlády a přinesly v zemi částečné snížení cen elektřiny. *ČEZ v Bulharsku o licenci nepřijde, rozhodl tamní regulační úřad*. iDNES.cz, 14. 11. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-a-licence-v-bulharsku-0x3-/eko_euro.aspx?c=A131114_164456_eko_ert.

- ¹⁴ *Bulharsko zahájilo s ČEZ řízení o odebrání licence, důvody zatím tají.* iDNES.cz, 19. 2. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-hrozi-odebrani-licence-v-bulharsku-dh5-/eko-zahranicni.aspx?c=A130219_111522_eko-zahranicni_spi.
- ¹⁵ Koncem března 2013 pak energetická společnost ČEZ poslala k Evropské komisi stížnost na bulharské úřady s odůvodněním, že některé kroky, které úřady podnikají v souvislosti s jednáním o možném odebrání licence české společnosti, mohou být v rozporu s bulharským i s evropským právem. Navíc ČEZ podal v srpnu 2013 k Evropské komisi stížnost proti záměru rumunské vlády omezit podporu obnovitelných zdrojů. K tomu dále srv. *ČEZ si u Evropské komise stěžuje na bulharské úřady.* ČTK, 29. 3. 2013, a *ČEZ chystá další bitvu, u evropské komise si stěžuje na úřady v Rumunsku.* iHNED.cz, 21. 8. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-60461300-cez-chysta-dalsi-bitvu-v-bruselu-si-stezuje-na-rumunsko.
- ¹⁶ Dále srv. *Nečas: Odebrání licence ČEZ v Albánii je negativní pro vztahy s ČR.* ČTK, 22. 1. 2013, a *Nečas očekává, že Bulharsko ve sporu s ČEZ dodrží své závazky.* ČTK, 19. 2. 2013.
- ¹⁷ *Nečas očekává, že Bulharsko ve sporu s ČEZ dodrží své závazky,* op. cit.
- ¹⁸ *Zeman zprávi ČEZ. Pohrozil arbitráží, radí využít všechny kontakty na EU.* iDNES.cz, 21. 2. 2013. On-line: zpravy.idnes.cz/pri-obraze-zajmu-cez-je-podle-zemana-treba-vyuzit-kontaktu-na-eu-i-arbitrazi-1bv-/domaci.aspx?c=A130221_120046_domaci_kop.
- ¹⁹ Poté, co bylo na konci března 2013 dokončeno posouzení a předběžné hodnocení nabídek, zahájila na začátku dubnu společnost ČEZ s jednotlivými uchazeči jednání o vylepšení jejich nabídek na dostavbu dvou bloků JE Temelín. *ČEZ zahájil další jednání o dostavbě Temelína. Žádá si vylepšení nabídky.* iHNED.cz, 23. 4. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-59744490-cez-zahajil-dalsi-jednani-o-dostavbe-temelina-zada-si-vylepsene-nabidky.
- ²⁰ *Jaderné zdroje jsou pro průmysl naprosto zásadní, brání Nečas Temelín.* iDNES.cz, 24. 5. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/necas-brani-dostavbu-temelina-d2s-/ekonomika.aspx?c=A130524_143706_ekonomika_neh.
- ²¹ *Kalousek pochybuje o efektivitě dostavby Temelína.* Novinky.cz, 24. 5. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/302866-kalousek-pochybuje-o-efektivite-dostavby-temelina.html?keepThis=true & TB_iframe=true & height=650 & width=850.
- ²² Poljakov, Nikita (2013): *ČEZ chce pro Temelín zaručit podobnou výši ceny jako v Británii.* iHNED.cz, 12. 12. 2013. On-line: hn.ihned.cz/c1-61435230-cez-chce-pro-temelin-zarucit-podobnou-vysi-ceny-jako-v-britanii.
- ²³ *ČEZ oddálí rozhodnutí o dostavbě Temelína, vítěze oznámí až v roce 2014.* iDNES.cz, 22. 7. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-rozhodne-o-dostavbe-cez-nejdrive-o-rok-pozdeji-fsz-/ekoakcie_ie.aspx?c=A130722_105649_ekoakcie_fih.
- ²⁴ Úřad vlády ČR (2013a): *Programové prohlášení vlády.* Úřad vlády ČR, 2. 8. 2013. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/tema/Programove-prohlaseni-vlady-20130802.pdf.
- ²⁵ *Stát už má připravený nástroj, jak vykupovat elektřinu z dostavěného Temelína.* iHNED.cz, 14. 12. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-61443100-stat-ma-nastroj-vykupovat-elektřinu-dostaveny-temelin.
- ²⁶ Zároveň již v srpnu 2013 stanovila vláda ČR národní cíl pro omezení spotřeby energie do roku 2020. Podle závazku, který vyplývá ze směrnice Evropské unie o energetické účinnosti, by se do roku 2020 měla snížit konečná spotřeba elektřiny, plynu a tepla v ČR o 47,84 petajoulu (neboli 13,29 terawattodiny) na 1190,46 petajoulu. Dále srv. *Vláda stanovila cíl pro úspory energie do roku 2020.* ČTK, 9. 8. 2013.
- ²⁷ *Nová energetická koncepce: Dostavba Temelína i posílení obnovitelných zdrojů na úkor uhlí.* iHNED.cz, 11. 11. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-61210380-nova-energeticka-koncepce-dostavba-temelina-i-posileni-obnovitelnych-zdroju-na-ukor-uhli.
- ²⁸ MPO ČR (2013): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky.* Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, říjen 2013, s. 13.
- ²⁹ MPO ČR (2012): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky.* Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, listopad 2012, s. 21.

- ³⁰ MPO ČR (2013): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky*, op. cit., s. 94–97.
- ³¹ Úřad vlády ČR (2013b): *Strategie působení ČR v EU*. Úřad vlády, 3. 5. 2013. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-pusobeni-CR-v-EU.pdf.
- ³² Není bez zajímavosti, že vláda ČR ve Strategii nezmiňuje ani unijní projekt plynovodu Nabucco, který dlouhodobě podporovala, ani žádný jiný konkrétní projekt v rámci Jižního koridoru, pouze uvedla jako prioritní oblast při jednání o dodávkách energie státu Kaspického regionu.
- ³³ Kovář, Jan–Tichý, Lukáš–Kovář, Kamil (2013): *Co za sebou zanechala Nečasova vláda v evropských otázkách?* iHNED.cz, 2. 7. 2013. On-line: evropske-hodnoty.blog.ihned.cz/c1-60174760-co-za-sebou-zanechala-necasova-vlada-v-evropskych-otazkach.
- ³⁴ Například na Vysočině bylo sedm z osmi lídrů jednotlivých politických stran pro výstavbu dalších bloků jaderných elektráren. Podobně se vyjádřili také kandidáti jednotlivých politických stran v Jihočeském kraji. Dále srv. *Politici z Vysočiny podporují jadernou energii a odmítají rozšíření těžby*. Novinky.cz, 1. 10. 2013. On-line: www.novinky.cz/domaci/314897-politici-z-vysociny-podporuji-jadernou-energii-a-odmitaji-rozsireni-tezby.html; *Jihočeši tlačí dostavbu Temelína, Vysočina svoje Dukovany*. iDNES.cz, 25. 10. 2013. On-line: budejovice.idnes.cz/jihocesii-tlaci-temelin-vysocina-dukovany-f19-/budejovice-zpravy.aspx?c=A131025_132655_budejovice-zpravy_khr.
- ³⁵ Veřejná konzultace k zelené knize byla ukončena 2. 7. 2013. Dále srv. Patočka, Petr (2013): *Kam bude směřovat energetická politika EU po roce 2020?*, op. cit.
- ³⁶ Vedle přijetí třetího liberalizačního balíku, vyzvala ER členské státy také k implementaci další legislativy, především směrnice o podpoře energie z OZE a nařízení, které se týká bezpečnosti dodávek plynu. Dále srv. Euroskop (2013a): *Energie v květnu 2013*. Euroskop.cz, 5. 6. 2013. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/22498/clanek/energie-v-kvetnu-2013/>.
- ³⁷ V tomto ohledu přišla v květnu 2013 dobrá zpráva z USA, kde vláda prezidenta Baracka Obamy schválila druhý terminál Freeport v Texasu pro export LNG do světa, čímž skončila téměř dvouletá pauza, kdy ministerstvo energetiky zastavilo posuzování žádostí o vývoz. Spojené státy mají díky boomu těžby z břidlic plynu přebytek a levný americký plyn by mohl snížit ceny této komodity v jiných oblastech světa včetně Evropy, kde je tato surovina několikanásobně dražší než v USA. *Evropa vyhlíží levný plyn, USA umožní vývoz LNG*. Novinky.cz, 17. 5. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/302273-evropa-vyhlizi-levny-plyn-usa-umozni-vyvoz-lng.html.
- ³⁸ *Česko podporuje investice do energetické infrastruktury EU*. ČTK, 15. 5. 2013.
- ³⁹ Euroskop (2013a): *Energie v květnu 2013*, op. cit.
- ⁴⁰ *Nečas: Země mimo EU se rozvíjejí rychleji díky levnější energii*. ČTK, 22. 5. 2013.
- ⁴¹ *ČR chce na summitu EU omezovat dotace do obnovitelných zdrojů*. ČTK, 20. 5. 2013.
- ⁴² *Česko podporuje investice do energetické infrastruktury EU*. ČTK, 15. 5. 2013.
- ⁴³ *ČR chce na summitu EU omezovat dotace do obnovitelných zdrojů*, op. cit.
- ⁴⁴ Konkurenčním projektem byl Transadriatický plynovod (TAP).
- ⁴⁵ Ta je tvořená britskou BP, norskou společností Statoil, ázerbájdžánským státním podnikem SOCAR a francouzským Totalem.
- ⁴⁶ *Plynovod Nabucco plyn z Ázerbájdžánu do Evropy přepravovat nebude*. iDNES.cz, 26. 6. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/plynovod-nabucco-plyn-z-azerbajdzanu-do-evropy-prepravovat-nebude-1f4-/eko-zahranicni.aspx?c=A130626_135429_eko-zahranicni_spi.
- ⁴⁷ Na druhé straně z hlediska budování vzájemně propojeného energetického trhu a diverzifikace přepravních tras a tím i energetické bezpečnosti EU, včetně ČR, bylo důležitým krokem přijetí *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výborů regionů* z 14. 10. 2013 s názvem *Dlouhodobá vize infrastruktury v Evropě a za jejími hranicemi*, které mj. stanovilo seznam 248 „projektů společného zájmu EU“ v oblasti evropské energetické infrastruktury, což by mělo znamenat jejich rychlejší schvalovací procedury i jistější přístup k financování. V ČR se kromě prodloužení trasy ropovodu z Litvínova do německé rafinérie ve Spurgau označení „projekt společného zájmu EU“ týká plánů na 100 kilometrů plynovodu označovaného jako Stork II. mezi Libhoštěm, Hatí a Kedzierzynom v Polsku, spojením potrubí plynovodu mezi Břeclaví a Baumgartenem a Reinthaltem v Rakousku, a 110 kilometrů zamýšleného plynovodu mezi jižními Čechami a rakouským

- Oberkappel. Uvnitř ČR je pak v evropském zájmu stavba vnitřních linek, rozveden a trafostanic ve Verněřově, Vítkově, Přestíciích, Kočině, Mírovce a Čebíně. Dále srv. *Ropovod z Litvínova do Spergau je projektem společného zájmu EU*. ČTK, 14. 10. 2013.
- ⁴⁸ K tomu dále srv. *Předloha návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2009/71/EURATOM, kterou se stanoví rámec Společenství pro jadernou bezpečnost jaderných zařízení*. On-line: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0343:FIN:CS:PDF.
- ⁴⁹ K tomu dále srv. Euroskop (2013b): *Energie v červnu 2013*. Euroskop.cz, 2. 7. 2013. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/22643/clanek/energie-v-cervnu-2013/>.
- ⁵⁰ *Senátoři nesouhlasí s novou směrnicí EU o jaderné bezpečnosti*. ČTK, 15. 5. 2013.
- ⁵¹ Podobně návrh plánované směrnice podpořily i Finsko, Slovensko, Polsko či Lotyšsko, které plánují stavět jaderné elektrárny. *EU chce prý usnadnit výstavbu jaderných elektráren, ČR souhlasí*. ČTK, 19. 7. 2013.
- ⁵² *EU zvažuje usnadnění výstavby jaderných elektráren, ČR je prý pro*. ČTK, 19. 7. 2013.
- ⁵³ Europoslanci o tomto návrhu hlasovali již v dubnu 2013, ale tehdy ho odmítli. Komise od té doby učinila pár kompromisů a poslala rozhodování o emisních povolenkách zpět do pléna Evropského parlamentu.
- ⁵⁴ *Europoslanci schválili odložení aukce emisních povolenek*. ČTK, 3. 7. 2013.
- ⁵⁵ Naopak levné povolenky jsou výhodné pro uhelné elektrárny, které mají oproti čistým zdrojům energie méně nákladný provoz.
- ⁵⁶ *Europoslanci schválili odložení aukce emisních povolenek*, op. cit.
- ⁵⁷ Například v polovině srpna 2013 schválila Poslanecká sněmovna vládní návrh zákona na omezení podpory výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v nových elektrárnách uvedených do provozu od roku 2014. Účelem novely je omezit dopady podpory obnovitelných zdrojů na spotřebitele i na státní rozpočet. V roce 2013 šlo na tuto podporu kolem 45 mld. Kč, z toho téměř 12 mld. Kč šlo ze státního rozpočtu. Dále srv. *Poslanci zastavili podporu pro nové obnovitelné zdroje. Elektřina může zlevnit*. iHNED.cz, 16. 8. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-60436770-poslanci-zastavili-podporu-pro-nove-obnovitelne-zdroje-elektřina-muze-zlevnit.
- ⁵⁸ Dále k tomu srv. *Velké firmy se vyslovily pro změnu evropské energetické politiky*. ČTK, 11. 10. 2013.
- ⁵⁹ *Sdělení Komise Vytvoření vnitřního trhu s elektřinou a optimální účinek veřejných zásahů*. On-line: ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/com_2013_public_intervention_cs.pdf.
- ⁶⁰ K tomu dále srv. Euroskop (2013c): *Energie v listopadu 2013*. Euroskop.cz, 6. 12. 2013. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/23314/clanek/energie-v-listopadu-2013/>.
- ⁶¹ Zároveň energetika byla důležitým tématem také během setkání prezidentů V4 2. 7. 2013 v polské Visli. Dále srv. *Prezidenti vísegrádské čtyřky začali jednat v jihopolské Visli*. Parlamentní listy, 2. 7. 2013. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prezidenti-visegradske-ctyrky-zacali-jednat-v-jihopolske-Visli-277740.
- ⁶² *Ve Varšavě se premiéři V4 schází s Merkelovou a Hollandem*. ČTK, 6. 3. 2013.
- ⁶³ *V4 podporuje sjednání dohody o volném obchodu mezi EU a Japonskem*. E15, 16. 6. 2013. On-line: zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/v4-podporuje-sjednani-dohody-o-volnem-obchodu-mez-eu-a-japonskem-998483.
- ⁶⁴ *Report of the Polish Presidency of the Visegrad Group: July 2012–June 2013*. Warsaw 2013. On-line: www.ms.gov.pl/resource/432fe03a-fb6b-463f-92c5-5c71bdc75174:JCR.
- ⁶⁵ Dále srv. Visegrad Group (2013): *Road Map towards the regional gas market among Visegrad 4 countries*. Warsaw, June 16, 2013. On-line: www.visegradgroup.eu/documents/official-statements.
- ⁶⁶ Euractiv (2013): *Premiéři V4: Každá země EU má právo na vlastní energetický mix, včetně jádra a plynu z břidlic*. Euractiv.cz, 14. 10. 2013. On-line: www.euractiv.cz/energetika/clanek/premieri-v4-kazda-zeme-eu-ma-pravo-na-vlastni-energeticky-mix-včetně-jadra-a-bridlicoveho-plynu-visegradska-rusnok-tusk-fico-orban-eu-energetika-011190.
- ⁶⁷ Tamtéž.
- ⁶⁸ Tamtéž.
- ⁶⁹ V lednu 2015 má být uvedeno v provoz spojení soustav Slovenska a Maďarska, a dále by pak měla pokračovat i příprava propojení Slovenska a Polska.

- ⁷⁰ Euractiv (2013): *Premiéři V4: Každá země EU má právo na vlastní energetický mix, včetně jádra a plynu z břidlic*, op. cit.
- ⁷¹ Vedle toho společnost NET4GAS, která je výhradním provozovatelem tuzemské plynárenské soustavy, představila v roce 2013 svůj plán na spuštění jižní cesty přes Rakousko. Napojení na Rakousko v budoucnu mělo otevřít další důležitou cestu plynu ze severu na jih a naopak. Výrazně by tak vzrostla role ČR jako tranzitní země. Plán počítá s tím, že ze stávajícího uzlu plynovodu v Břeclavi na jihu Moravy bude vybudován krátký, asi 60 kilometrů dlouhý spoj BACI (Bidirectional Austrian Czech Interconnection) do rakouského Baumgartenu, což je jedno z nejdůležitějších obchodních míst v Evropě. Druhá větev do Rakouska by vedla z jižních Čech z oblasti poblíž Českých Budějovic do Oberkappelu na hranicích Rakouska a Německa. Dále srv. *NET4GAS má před prodejem velké plány. Plynovod MORAVIA a propojení do Rakouska*. iHNED.cz, 21. 2. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-59360640-net4gas-chysta-plynovod-do-rakouska.
- ⁷² *Dostavbě Temelína chceme zabránit, tvrdí představitelé Horních Rakous*. Novinky.cz, 19. 1. 2013. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/evropa/290740-dostavbe-temelina-chceme-zabranit-tvrdi-predstavitel-hornich-rakous.html.
- ⁷³ *Zeman je na návštěvě Rakouska. Obhajoval bezpečnost jádra a odsun Němců*. iHNED.cz, 23. 4. 2013. On-line: zpravy.ihned.cz/c1-59748100-zeman-je-na-navsteve-rakouska-obhajoval-bezpecnost-jadra-a-odsun-sudetських-nemcu.
- ⁷⁴ *Prezidenti: Dopravní spojení mezi ČR a Rakouskem je nedostačující*. Parlamentní listy, 18. 10. 2013. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prezidenti-Dopravní-spojení-mezí-CR-a-Rakouskem-je-nedostacujici-289998.
- ⁷⁵ Zajímavostí v tomto ohledu je srovnání podílu fosilních paliv a obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny v ČR a SRN. Zatímco v České republice v roce 2013 díky mírnému nárůstu výroby elektřiny z OZE poprvé klesl podíl produkce elektřiny z uhlí pod 50 %, v SRN statistiky ukazují, že podíl německé produkce elektřiny z uhlí významně překračuje 50 % a celkově je podíl produkce elektřiny z fosilních zdrojů okolo 60 %. A podle V. Wagnera se dá předpokládat, že se nůžky mezi ČR a SRN budou i nadále stále více rozvírat. V ČR by mohl podíl uhlí i nadále klesat, naopak v SRN se po odstavení všech jaderných elektráren v roce 2022 bude zvyšovat podíl fosilních zdrojů. Dále srv. Wagner, Vladimír (2013): *Česko se odvrací od uhlí. Zato Německo bez něj nedokáže žít*. Technet.cz, 5. 11. 2013. On-line: technet.idnes.cz/obnovitelne-zdroje-cesko-nemecko-dq4/-veda.aspx?c=A131103_182539_veda_mla.
- ⁷⁶ Vedle agendy na úrovni politických představitelů obou zemí, probíhala intenzivní interakce také mezi německými a českými energetickými firmami. Například 28. března podepsala společnost RWE smlouvu o prodeji provozovatele českých plynovodů Net4Gas německé pojišťovně Allianz a kanadské investiční skupině Borealis. Dále srv. *RWE prodala Net4Gas pojišťovně Allianz a skupině Borealis*. ČTK, 28. 3. 2013.
- ⁷⁷ Rourami o průměru 1,4 m ročně proteče až 30 mld. m³ plynu, což je tak 3,5násobek spotřeby ČR. Dále srv. *Provoz 166 km dlouhého plynovodu Gazela byl zahájen*. ČTK, 14. 1. 2013.
- ⁷⁸ *Závislost na dodávkách plynu přes Ukrajinu končí. Nečas spustil Gazelu*. iDNES.cz, 14. 1. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/necas-spustil-plynovod-gazela-der/-ekonomika.aspx?c=A130114_135947_ekonomika_spi.
- ⁷⁹ *Nečas míří do Bavorska, setká se se Seehoferem a navštíví Dachau*. ČTK, 20. 2. 2013.
- ⁸⁰ *Nečas v Bavorsku zopakoval, že ČR lituje křivd z vysídlení Němců*. ČTK, 20. 2. 2013.
- ⁸¹ *Nečas jako první český premiér promluví před bavorskými poslanci*. ČTK, 20. 2. 2013.
- ⁸² *Německo plánuje jak ulehčit české přenosové soustavě, řekl Rösler*. ČTK, 7. 5. 2013.
- ⁸³ Tamtéž.
- ⁸⁴ *Německo se po volbách musí „popasovat“ s energetikou, i kvůli ČR*. ČTK, 19. 9. 2013.
- ⁸⁵ Německo už kvůli neplánovaným přetokům přislíbilo výrazně posílit svou energetickou infrastrukturu a do roku 2020 si SRN vytkla za cíl postavit 4700 kilometrů vedení, zatím jich ale stojí jen zlomek.
- ⁸⁶ *Německo stojí o užší spolupráci s ČR při řešení přetoků elektřiny*. ČTK, 17. 10. 2013.
- ⁸⁷ Stejná zařízení se již osvědčila na hranicích s Německem a zeměmi Beneluxu. *Německé přetoky elektřiny mají zastavit ochranné transformátory*. iHNED.cz, 10. 12. 2013. On-line: hn.ihned.cz/c1-

- 61424170-nemecke-pretoky-elektriny-maji-zastavit-ochranne-transformatory.**
- ⁸⁸ *Německá studie zpochybnila bezpečnost Temelína, ministr ČR hájí.* ČTK, 19. 9. 2013.
- ⁸⁹ Dále k tomu srv. Tichý, Lukáš (2012): Energetika ve vnějších vztazích České republiky, op. cit.; Tichý, Lukáš (2013): Energetika ve vnějších vztazích České republiky, op. cit.
- ⁹⁰ *Westinghouse tvrdí, že vede v tendru na dostavbu Temelína.* ČTK, 25. 3. 2013.
- ⁹¹ Naopak podle ruské tiskové agentura RIA Novosti, s odvoláním na zdroje obeznámené s hodnocením, byla nabídka česko-ruského konsorcia lepší ve třech ze čtyř kritérií, mj. prý i co se týká nabízené ceny. *Westinghouse tvrdí, že vede v tendru na dostavbu Temelína,* op. cit.
- ⁹² Naopak ruská společnost Tvel, která vyrábí jaderné palivo mj. i pro české elektrárny Dukovany a Temelín, v polovině dubna 2013 oznámila, že v současnosti neplánuje postavit závod na výrobu paliva v ČR. Podle společnosti ani po rozšíření Temelína, kdyby fungovaly čtyři bloky v každé z českých jaderných elektráren, by nestačily pro dostatečné vytížení závodu. *Firma Tvel nyní neplánuje výrobu jaderného paliva v Česku.* ČTK, 15. 4. 2013.
- ⁹³ Konkrétně šlo o těchto 13 českých firem – Arako, ETD Transformátory, Chemcomex, Chladicí věže, Modřany Power, MPOWER Engineering, Promont, Sandvik Chomutov Precision Tubes, Sigma Group, Škoda JS, Vítkovice, ZAT a ZVVZ-Enven Engineering. Dále srv. *Rosatom chce na výrobě reaktorů spolupracovat s 13 firmami v ČR.* ČTK, 13. 3. 2013.
- ⁹⁴ Zároveň česko-ruské konsorcium MIR.1200 oznámilo, že se chystá založit společnost Nuclear Power Alliance, která by v případě úspěchu konsorcia v tendru na dostavbu jaderné elektrárny Temelín řídila projekt stavby. *Konsorcium MIR.1200 chystá firmu, jež bude řídit stavbu Temelína.* ČTK, 7. 3. 2013.
- ⁹⁵ *Konsorcium MIR.1200 podepsalo smlouvy s českými firmami.* ČTK, 13. 3. 2013.
- ⁹⁶ *Dostavba Temelína podle Mládky podpoří růst zaměstnanosti v ČR.* ČTK, 18. 6. 2013.
- ⁹⁷ *Senát chce dohlížet na rovné podmínky pro uchazeče o Temelín.* ČTK, 18. 3. 2013.
- ⁹⁸ *Matvijenková s premiérem Nečasem jednali o české zbrojní výrobě.* ČTK, 19. 3. 2013.
- ⁹⁹ *Zeman přijme předsedkyni horní komory ruského parlamentu.* ČTK, 19. 3. 2013.
- ¹⁰⁰ *Zeman by chtěl víc ruských investic, i v souvislosti s Temelínem.* ČTK, 9. 5. 2013.
- ¹⁰¹ *Dostavba Temelína podle Mládky podpoří růst zaměstnanosti v ČR.* ČTK, 18. 6. 2013.
- ¹⁰² *Medveděv: Ruská dostavba Temelína přinese Česku až 156 miliard Kč.* ČTK, 27. 5. 2013.
- ¹⁰³ *Putin: ČR je pro Rusko tradičním partnerem.* ČTK, 27. 5. 2013.
- ¹⁰⁴ *Medveděv: Ruská dostavba Temelína přinese miliardové investice.* ČTK, 27. 5. 2013
- ¹⁰⁵ Dále srv. *České firmy v Petrohradu podepsaly dohody za stovky milionů eur.* ČTK, 28. 5. 2013, a *Nečas: Cesta do Ruska otevřela dveře českým firmám na ruský trh.* ČTK, 29. 5. 2013.
- ¹⁰⁶ Obě společnosti rovným dílem investují přes 2,5 mld. Kč do podzemního zásobníku s plynem, jehož stavba by měla být zahájena v roce 2014 a dokončena v polovině roku 2016. Bude mít kapacitu 448 mil. m³, půjde tak o jeden z největších a také nejmodernějších v Česku. Dále srv. *V Dambořicích vznikne obří zásobník plynu za 2,5 mld Kč.* ČTK, 20. 3. 2013
- ¹⁰⁷ *Temelín otevřel Nečasovi veře k Medveděvovi i Putinovi.* iHNED.cz, 26. 5. 2013. On-line: hn.ihned.cz/c1-59955640-temelin-otevrel-ncasovi-dvere-k-medvedevovi-i-putinovi.
- ¹⁰⁸ PKN Orlen kontroluje český petrochemický holding Unipetrol, který je většinovým vlastníkem České rafinérské, odběratele ruské ropy z Družby.
- ¹⁰⁹ Westinghouse podle průběžného hodnocení tendru na rozšíření JE Temelín zvítězil ve dvou nejdůležitějších parametrech: ve věci samotné technické konstrukce reaktorů a v otázce možného licencování technologií. Dále srv. *Věřím, že Česko vsadí na jadernou energii, lobbuje za Temelín americký velvyslanec Eisen.* iHNED.cz, 1. 7. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-60165060-verim-ze-cesko-vsadi-na-jadernou-energi-lobbuje-za-temelin-americky-velvyslanec-eisen.
- ¹¹⁰ *Zájemci o Temelín uzavírají smlouvy s českým průmyslem.* ČTK, 27. 2. 2013.
- ¹¹¹ *Westinghouse slibuje podporu jihočeskému regionu, pokud dostaví Temelín.* Novinky.cz, 21. 5. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/302528-westinghouse-slibuje-podporu-jihoceske-regionu-pokud-dostavi-temelin.html.
- ¹¹² *USA nabízejí půjčku až na polovinu Temelína. Cena dostavby dosáhne až 300 miliard.* iHNED.cz, 30. 7. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-60338620-usa-nabizeji-pujcku-az-na-polovinu-temelina.
- ¹¹³ *Američané se dle Schwarzenberga dál zajímají o dostavbu Temelína.* ČTK, 23. 4. 2013.

- ¹¹⁴ *Francouzská Areva je ze hry o Temelin. Šéf ÚOHS Rafaj zamítl jejich odvolání.* iHNED.cz, 26. 7. 2013. On-line: byznys.ihned.cz/c1-60320410-francouzska-areva-je-ze-hry-o-temelin-sef-uohs-rafaj-zamitl-jejich-odvolani.
- ¹¹⁵ *Arevě se nelíbí vyloučení z temelínského tendru, chce se bránit u soudu.* Novinky.cz, 23. 9. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/314079-areve-se-nelibi-vyloucení-z-temelinskeho-tendru-chce-se-branit-u-soudu.html.
- ¹¹⁶ *Soud vyšel vstříc Arevě, dostavba Temelína se může znovu oddálit.* iHNED.cz, 23. 10. 2013. On-line: hn.ihned.cz/c1-61055090-soud-vysel-vstříc-areve-dostavba-temelina-se-muze-znovu-oddalit.
- ¹¹⁷ *Brusel hrozí Česku žalobou kvůli zakázce na dostavbu Temelína.* Novinky.cz, 11. 11. 2013. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/318816-brusel-hrozi-cesku-zalobou-kvuli-zakazce-na-dostavbu-temelina.html.
- ¹¹⁸ *Brusel hrozí Česku žalobou a pokutou kvůli dostavbě Temelína.* iDNES.cz, 11. 11. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cesku-hrozi-zaloba-z-bruselu-kvuli-dostavbe-temelina-p04-/ekonomika.aspx?c=A131111_074326_ekonomika_skr.
- ¹¹⁹ *Dvoudenní návštěvu Bruselu Zeman zahájil v Evropském parlamentu.* ČTK, 18. 9. 2013.
- ¹²⁰ *S Van Rompuyem chce Nečas probrat například situaci v eurozóně.* ČTK, 24. 4. 2013.
- ¹²¹ *Nečas řekl Erdoganovi, že Praha podporuje členství Turecka v EU.* ČTK, 4. 2. 2013.
- ¹²² *Česko podepíše s Japonskem dohodu o jaderné spolupráci, tvrdí tamní tisk.* iDNES.cz, 8. 6. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/japonsko-a-dohoda-s-cr-o-jaderne-spolupraci-fj8-/ekonomika.aspx?c=A130608_142552_eko-zahranicni_ert.
- ¹²³ Úřad vlády ČR (2013b): *Strategie působení ČR v EU*, op. cit.
- ¹²⁴ MPO ČR (2013): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky*, op. cit.
- ¹²⁵ Tamtéž, s. 95.
- ¹²⁶ *Koaliční smlouva, část 1. Hospodářský rozvoj země.* Novinky.cz, 13. 12. 2013. On-line: www.novinky.cz/specialy/dokumenty/321984-koalici-smlouva-cast-1-hospodarsky-rozvoj-zeme.html.
- ¹²⁷ *Albánie chce urovnat spor s ČEZ. Obává se mezinárodní arbitráže.* iDNES.cz, 21. 10. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/albanska-vlada-chce-jednat-s-cez-obava-se-mezinarodni-arbitraze-pby-/eko-zahranicni.aspx?c=A131021_193330_eko-zahranicni_zt.
- ¹²⁸ *ČEZ v Bulharsku o licenci nepřijde, rozhodl tamní regulační úřad.* iDNES.cz, 14. 11. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-a-licence-v-bulharsku-0x3-/eko_euro.aspx?c=A131114_164456_eko_euro_ert.
- ¹²⁹ *Bulharsko zahájilo s ČEZ řízení o odebrání licence, důvody zatím tají.* op. cit.
- ¹³⁰ *Dále srv. ČEZ v Albánii možná přijde o více než pět miliard. Pro Nečase je celá situace zklamáním,* op. cit.
- ¹³¹ *Například srv. Šnobl, Milan (2013): Česká energetika je v zajetí korupčních zájmů. Dokud to potrvá, země neporoste.* iHNED.cz, 26. 8. 2013. On-line: dialog.ihned.cz/c1-60487880-zeme-neporoste-dokud-ji-budou-ridit-korupcni-zajmy-jako-treba-v-energetice.
- ¹³² *Např. srv. Koželuh, Jiří (2013): Českou závislost na ropě je třeba léčit.* iHNED.cz, 21. 6. 2013. On-line: tech.ihned.cz/hnfuture/c1-60114480-ceskou-zavislost-na-rope-je-treba-lecit.
- ¹³³ *K tomu např. srv. Temelín dostavte, bude se hodit, radí Česku světová ekonomická legenda Hans Werner Sinn.* iHNED.cz, 12. 12. 2013. On-line: ekonom.ihned.cz/c1-61432980-temelin-dostavte-bude-se-hodit-radi-cesku-svetova-ekonomicka-legenda-hans-werner-sinn.
- ¹³⁴ *ČEZ oddálí rozhodnutí o dostavbě Temelína, vítěze oznámí až v roce 2014.* iDNES.cz, 22. 7. 2013. On-line: ekonomika.idnes.cz/cez-rozhodne-o-dostavbe-cez-nejdrive-o-rok-pozdeji-fsz-/ekoakcie.aspx?c=A130722_105649_ekoakcie_fih.
- ¹³⁵ *Například srv. Spurný, Jaroslav (2013): Energetika, energetika a energetika. Co by měla dělat a co bude dělat vláda Jiřího Rusnoka.* Respekt, 11. 7. 2013. On-line: respekt.ihned.cz/c1-60230180-energetika-energetika-a-energetika.
- ¹³⁶ *Např. srv. Arevě se nelíbí vyloučení z temelínského tendru, chce se bránit u soudu,* op. cit.